

Schola ludus 21

Prepájanie formálneho vzdelávacieho systému s neformálnym vzdelávaním

KARPATSKÁ
NADÁCIA

Naším snom je východné Slovensko, kde jednotlivci a organizácie plne prebrali zodpovednosť za seba a svoj región, zlepšujú svet okolo seba, rešpektujú sa navzájom, spolupracujú, pomáhajú si a spoločne tvoria lepšiu budúcnosť.

Premena tohto sna na skutočnosť znamená pre Karpatskú nadáciu venovať sa aj oblasti kvality vzdelávania, lebo veríme, že rozvíjať potenciál každého jednotlivca je tou najlepšou investíciou ako rozvíjať komunitu, región, spoločnosť.

Prostredníctvom projektu Schola Ludus 21 sme sa zamerali na oblasť neformálneho vzdelávania a jeho miesta vo formálnom školskom systéme v regióne východného Slovenska.

Jedným z hlavných výstupov bolo vypracovanie [Konceptie](#) prepájania formálneho vzdelávacieho systému s neformálnym vzdelávaním, kde nájdete všetky podrobné informácie v omnoho detailnejšom formáte.

Na začiatku sa vynorila zdanlivo nevinná otázka:

Je neformálne vzdelávanie v regióne východného Slovenska skutočne možné a vhodné pre dosiahnutie vyššej kvality vzdelávania na základných a stredných školách?

Zodpovedať nám ju pomohli:

- pološtruktúrované rozhovory (31 respondentov: 8 pedagógov, 5 predstaviteľov metodicko-pedagogických centier (MPC), 3 predstavitelia zriaďovateľov – vyšších územných celkov (Košický samosprávny kraj, Prešovský samosprávny kraj), 15 poskytovateľov neformálneho vzdelávania z mimovládneho sektora);
- 2 fokusové skupiny;
- dotazníkový prieskum (46 pedagogických pracovníkov);
- diskusie v rámci neformálnej platformy aktérov neformálneho vzdelávania, vytvorenej počas projektu;
- štúdium dostupných výskumných správ, vedeckých, odborných článkov, štatistických databáz, legislatívy a vykonávacích predpisov, príkladov o neformálnom vzdelávaní na primárnom a sekundárnom stupni vzdelávania prioritne v cieľovom území;
- rešerš tlače;
- vyhľadávanie a opis príkladov dobrej praxe (tzv. “best practices”);
- a aj nové skutočnosti, ktoré vznikli počas pandémie korona vírusu.

Neformálne vzdelávanie (NFV) bolo pre potreby projektu vnímané ako dobrovoľné vzdelávanie existujúce mimo formálneho systému, ktoré s cieľom rozvoja kľúčových kompetencií (vedomostí, zručností a postojov) jednotlivca využíva skôr zážitkové metódy a nástroje. Je to proces učenia sa s cieľom rozvíjať kreativitu a formovať komplexnú osobnosť človeka.

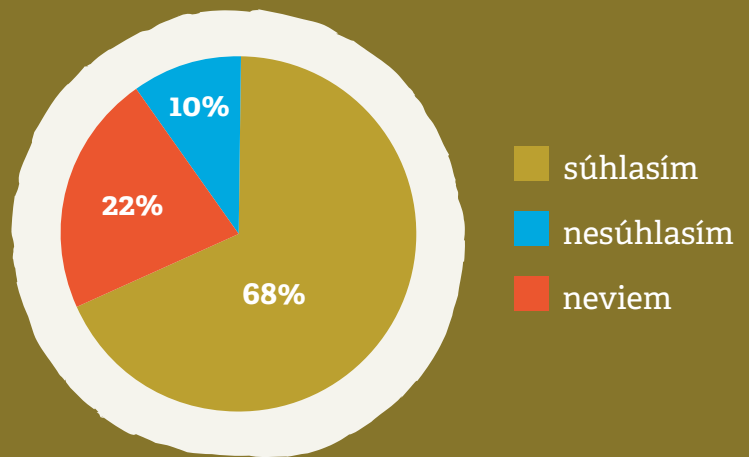

Na základných a stredných školách v Košickom a v Prešovskom kraji, na ktoré bol projekt primárne zameraný sa vzdeláva spolu 193 307 žiakov a študentov. Z hľadiska monitorovaných výsledkov škôl (napríklad maturity, testovania) sa nepreukazujú výrazné rozdiely medzi regiónmi a v rebríčkoch najlepších škôl sa na prvé miesta dostávajú aj školy z východného Slovenska, rovnako tak medzi oceňovanými pedagógmi sa nachádzajú aj učitelia z predmetného regiónu. Avšak v krajoch, ktorých územie patrí do menej rozvinutých regiónov je nedostatočne zvládnutá práca s ľudským kapitálom vo vzdelávaní príliš veľkým rizikom do budúcnosti.

Je neformálne vzdelávanie vhodné pre požadovanú zmenu vzdelávacieho systému?

S tvrdením „Neformálne metódy vzdelávania rozvíjajú komplexnú osobnosť jednotlivca efektívnejšie ako tradičné metódy“ súhlasilo v rozhovoroch až 68% opýtaných.

Obrázok 1: Metódy neformálneho vzdelávania rozvíjajú komplexnú osobnosť jednotlivca efektívnejšie ako tradičné metódy

Na tvrdenie „Intenzívnejším a masívnejším zavedením neformálneho vzdelávania do vyučovacieho procesu v základných a stredných školách by sa dosiahli lepšie výsledky žiakov

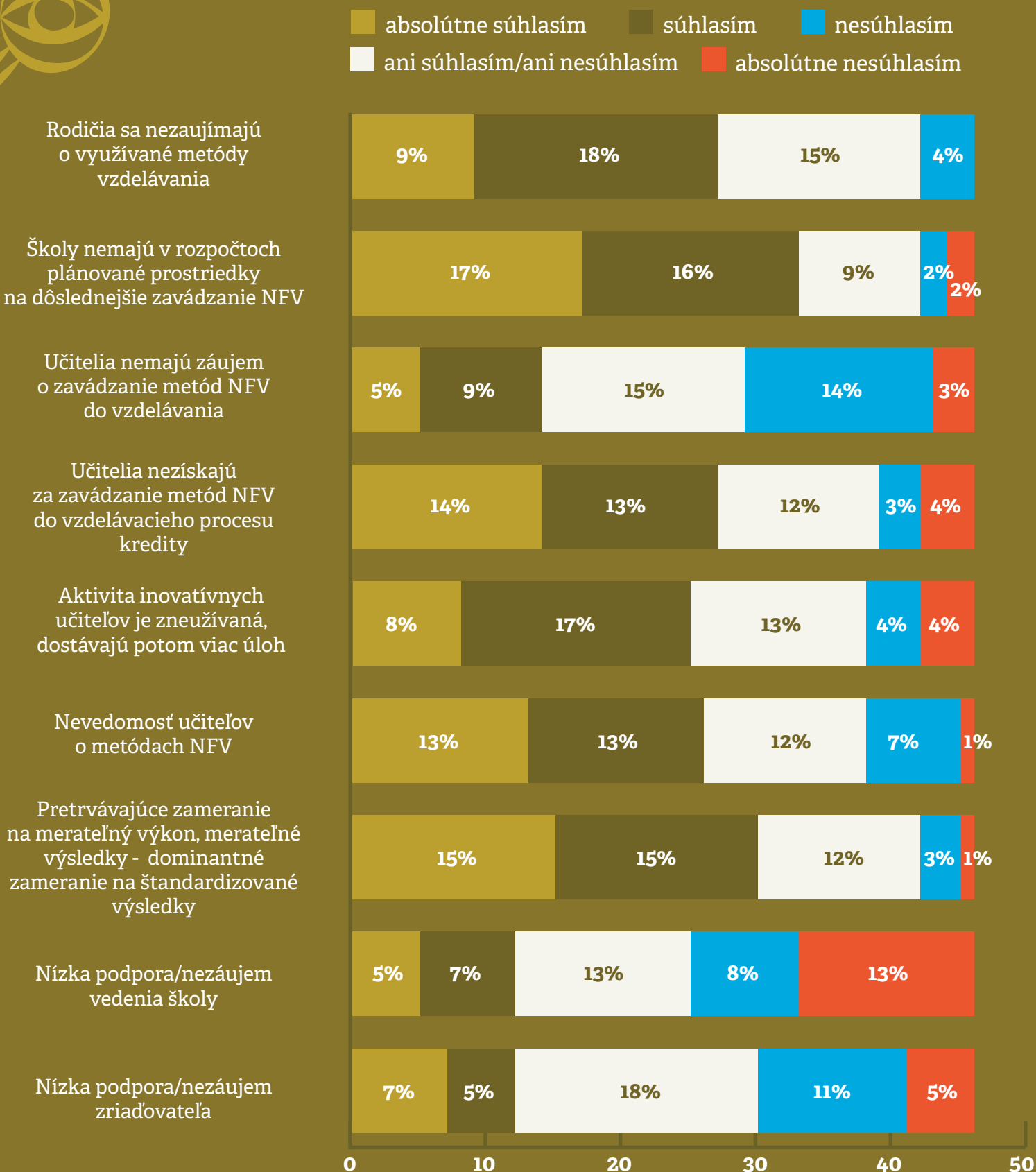
- **v štandardne testovaných oblastiach – odpovedalo áno 32%, nie 26% a neviem 42%.**
- **v kľúčových kompetenciách rozvoja jednotlivca – odpovedalo áno až 84%, nie len 6% a neviem 10% respondentov.**

Ak sa osobitne pozrieme na výsledky dotazníkového prieskumu u učiteľov, výsledky z rozhovorov sa len potvrdzujú. **Pedagógovia rovnako potvrdili v 70%, že cez neformálne vzdelávanie by sa dosiahli lepšie výsledky žiakov v rozvoji kľúčových kompetencií** (vedomostí, zručností a postojov) jednotlivca a **57% tvrdí, že by mali byť štandardnou súčasťou vzdelávacieho procesu.**

Svet v 21. storočí je iný. Iná je spoločnosť, iné výzvy prináša jednotlivcovi. Odborníci a prognostici upozorňujú, že v súčasnosti ani nevieme pomenovať všetky pracovné pozície, ktoré v budúcnosti vzniknú ako dôsledok prudko sa meniacej reality. Do popredia sa dostávajú kľúčové kompetencie ako kreativita, schopnosť kooperovať, komunikovať a pod. Výsledky prieskumov naznačili, že NFV je s ohľadom na výzvy rozvoja spoločnosti a budúcnosti sveta práce vhodné pre intenzívnejšie implementovanie do formálneho vzdelávacieho systému, najmä čo sa týka komplexnejšieho rozvoja jednotlivca. Je však veľmi dôležité posudzovať vhodnosť neformálneho vzdelávania vzhľadom k predmetu vzdelávania, očakávaných cieľov či zamerania vzdelávania.

Je neformálne vzdelávanie možné implementovať do formálneho školského systému, alebo aké bariéry tomu v súčasnosti bránia?

Graf nižšie zobrazuje odpovede pedagógov na možné faktory, ktoré nepôsobia podporujúco na to, aby sa NFV stávalo súčasťou štandardného vzdelávacieho procesu. Najväčší súhlas bol prejavovaný s tvrdením, že školy nemajú na NFV plánované finančné prostriedky a pretrvávajúca orientácia na výkon a kvantitatívne merateľné ukazovatele. Záujem a podpora škôl sa ukazuje ako podporný faktor, problémom je pravdepodobne aj motivácia učiteľov a nízky stupeň informovanosti o NFV a jeho formách.

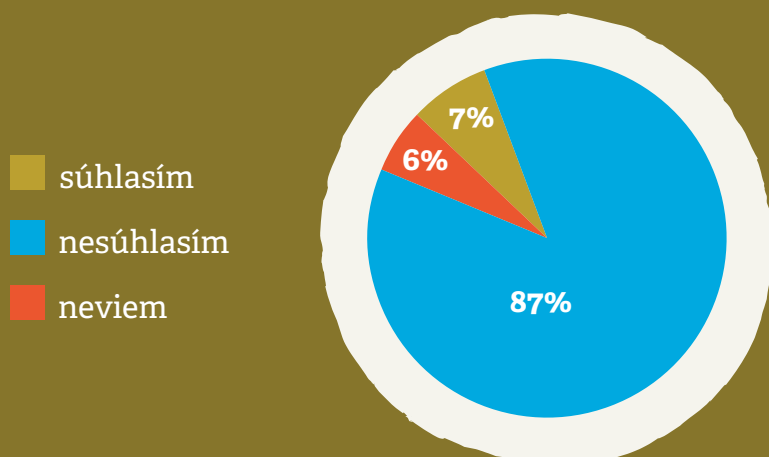

Obrázok 2: Čo bráni prepájať NFV s formálnym vzdelávacím systémom

Až 67,4% oslovených učiteľov uviedlo, že na škole, kde pôsobia sa metódy NFV využívajú, 21,7% uviedlo, že nie a 10,9% to nevedelo jednoznačne posúdiť.

Bariéry spoločensko – politické:

- **NFV sa sporadicky objavuje takmer vo všetkých strategických reformných dokumentoch v oblasti školstva, avšak pomerne vágne a bez konkrétnych opatrení** (vrátane regionálnych plánov).
- NFV veľmi slabo rezonuje tak v celoslovenskej ako aj v regionálnej tlači. **Monitoring tlače** - médií v online priestore (denníky a týždenníky) za roky 2016-2018, ktorý sa zamerail na prezentáciu témy vo vybraných kľúčových (8) celoslovenských a (10) regionálnych denníkoch a týždenníkoch priniesol zistenie, že téme školstva, resp. jeho kvality sa síce ojedinele a najmä v kritickom pohľade viac venujú celonárodné periodiká. Regionálne médiá tejto téme nevenujú pozornosť, príp. sledujú skôr faktografické témy v školstve napr. zníženie počtu prvákov na stredných školách a pod. O neformálnom vzdelávaní sa viac zmieňujú blogeri vo svojich blogoch a autori na špecializovaných weboch.
- **Neexistuje dostatočný tlak verejnosti na zmenu**, bežná verejnosť je nedostatočne informovaná o problematike a prevláda skepsa a negativizmus. Kľúčoví aktéri ako účastníci rozhovorov vyjadrili s výrokom, že „spoločnosť je dostatočne informovaná, pozná a je stotožnená s podstatou a nástrojmi neformálneho vzdelávania“ jasný nesúhlas.

Obrázok 3: Spoločnosť je dostatočne informovaná, pozná a je stotožnená s podstatou a nástrojmi neformálneho vzdelávania

Toto zistenie bolo doplnené názormi, že odborná verejnosť možno áno, ale bežná určite nie. To deklaruje aj stav na odborných portáloch, ktoré sa téme venujú a v tomto je možno vidieť naopak kvalitatívny posun. Dobrou správou je, že sa zvyšuje osveta v odborných kruhoch, pribúda veľa iniciatív za zmenu, rozrastá sa relevantná skupina aktérov zaoberajúcich sa NFV najmä v oblasti mimovládneho sektora.

Bariéry legislatívno – inštitucionálne, finančné:

- Legislatívny a inštitucionálny rámec v oblasti regionálneho školstva je komplikovaný, neprehľadný, vrátane systému financovania a nedostatočne reflektuje potreby zmeny prístupu k vzdelávaniu v oblasti NFV.
- V rozpočtoch škôl nie sú plánované financie na programy NFV, to sa realizuje skôr cez projekty a iniciatívy neziskových organizácií poskytujúcich NFV.

Učitelia zúčastnení v dotazníkovom prieskume až v 72%-ách súhlasili s výrokom, že „**Školy nemajú v rozpočtoch plánované prostriedky na dôslednejšie zavádzanie aktivít NFV**“. Toto sa preukázalo ako najvýraznejší brzdiaci faktor. V rozpočtoch sa dostatočne nemyslí na podporu zmien v prístupe k novým metódam, spravidla sú tieto aktivity realizované

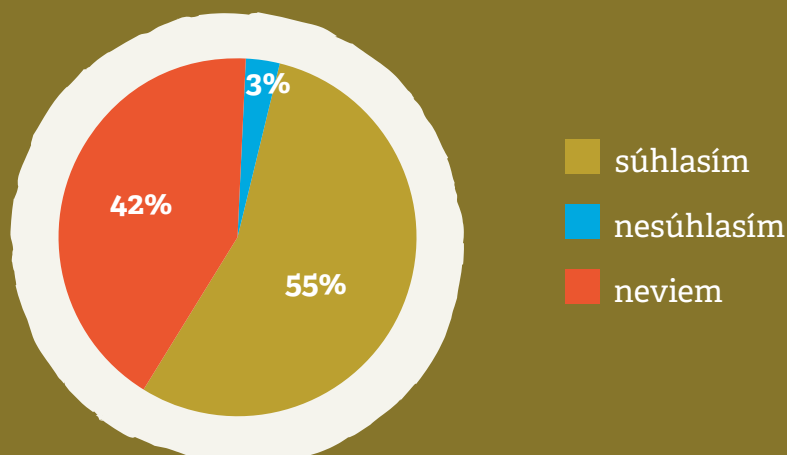
cez projekty, z iniciatívy mimovládnych organizácií a iných organizácií, alebo je to potom osobná iniciatíva a zanietenosť učiteľov.

- Zriaďovatelia síce vyjadrujú zväčša podporu, ale chýbajú konkrétnejšie opatrenia.

Bariéry personálne:

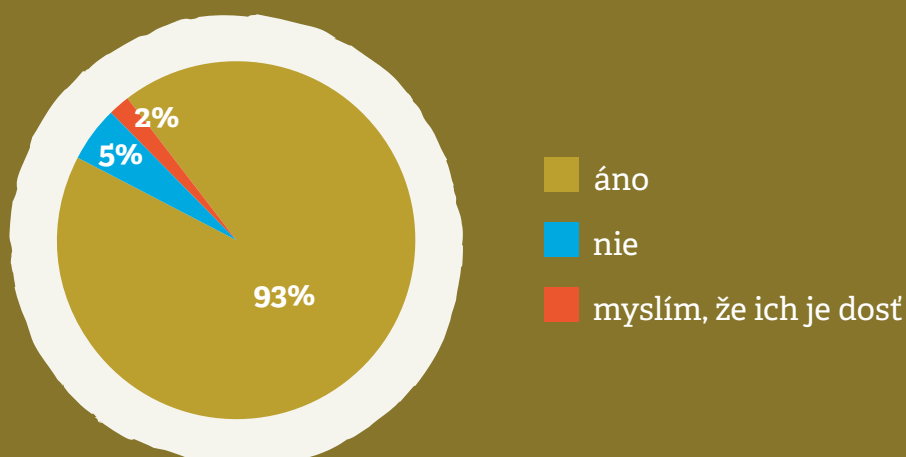
- S výnimkou alternatívnych škôl je zavádzanie NFV „odsúdené“ v prevažnej miere na ochotu, znalosti a motiváciu jednotlivých učiteľov.
- V školách sa napriek pretrvávajúcej rigidite vo vzdelávaní nachádzajú aj proaktívni pedagógovia, ktorí majú snahu meniť a zmeniť vzdelávací proces.
- Aktívni učitelia nemajú vytvorené dobré podmienky pre zavádzanie NFV, chýbajú aj externé motivačné faktory, ale prejavili záujem vzdelávať sa v tejto oblasti a aj intenzívnejšie NFV v praxi aplikovať. Až 68% respondentov v rozhovoroch súhlasilo, že „Učiteľ môže v súčasnosti využívať neformálne spôsoby vzdelávania, je to len na jeho ochote a aktivite“. Jedným dychom je ale dodané, že často to závisí od vedenia školy a jeho postoji k neformálnemu vzdelávaniu. Zvýraznená bola aj podpora rodičov. Veľmi dôležité je uviesť tiež, že nie na všetkých predmetoch sa to ukazuje ako vhodné. Rovnako je to učiteľovi znemožnené vtedy, ak nemá vhodné materiálne zabezpečenie, príp. ak nepozná metódy a techniky. Niektoré komentáre upozorňovali, že to učiteľ môže robiť len do určitej miery a záleží aj od kolektívu učiteľov a ich celkovému postoji k danej problematike.
- Aktuálne sa NFV realizuje viac mimo formálneho systému a predstavuje len nesystémový, skôr ad hoc doplnok ku tradičnému vzdelávaniu.

55% účastníkov rozhovorov s výrokom, že „Existuje dopyt po intenzívnejšom zavádzaní prvkov neformálneho vzdelávania do existujúceho systému základných a stredných škôl v regióne“ súhlasilo, 42% sa nevedelo vyjadriť a len 3% prezentovali nesúhlas.

Obrázok 4: Existuje a zvyšuje sa dopyt po neformálnych metódach vzdelávania zo strany učiteľov

Čo na to oslovení pedagógovia v dotazníkovom zisťovaní? Až 93% učiteľov zo vzorky by uvítalo viac informácií o neformálnom vzdelávaní; 86% učiteľov by sa v metódach NFV chcelo profesionálne vzdelávať; 93% chce v praxi využívať viac metód NFV.

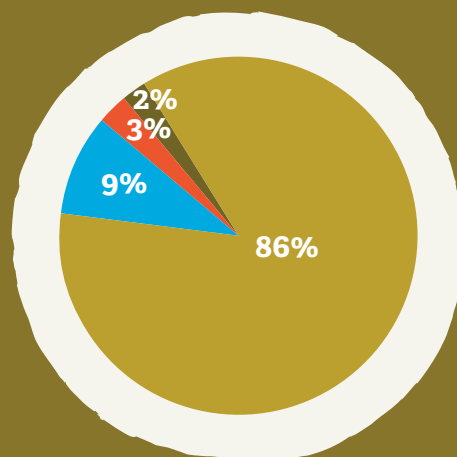

Obrázok 5: Uvítal/a by som viac informácií o metódach NFV.

Je záujem profesionálne sa vzdelávať v metódach NFV?

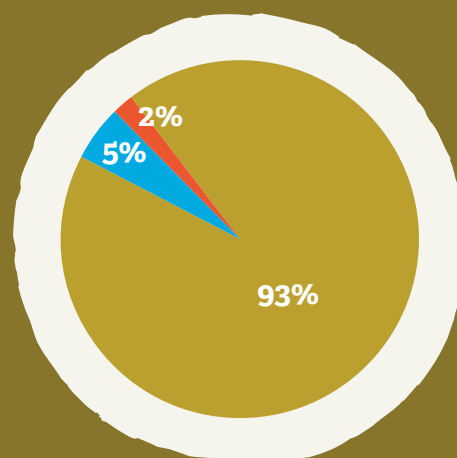
- áno
- nie
- pomaly odchádzam do dôchodku
- čiastočne boli tieto metódy vyučované na vysokej škole

Obrázok 6: Mám záujem profesionálne sa vzdelávať v metódach NFV

Je záujem v praxi viac využívať metódy NFV?

- áno
- nie
- ja ich využívam v takej miere, ako uznám za vhodné

Obrázok 7: Chcel/a by som v praxi viac využívať metódy neformálneho vzdelávania

Ku špecifikám NFV, ktoré je potrebné brať do úvahy pri implementácii do tradičného spôsobu vzdelávania boli v dotazníku uvedené:

- „NFV je časovo, organizačne a finančne náročnejšie;
- je potrebné veľa času na prípravu a realizáciu oproti klasickým metódam;
- nie sú k dispozícii metodické príručky a ak sú, tak nie ako konkrétne rozpracované aktivity, ale ako inšpirácia;
- pri NFV často chýba reálne prepojenie s obsahom vyučovania, učiteľ je odkázaný na improvizáciu, čo je problém pre menej zbehlých jedincov, NFV je v dnešnej dobe chápané ako nejaký alternatívny doplnok vyučovania;
- veľká vyťaženosť zapojených kolegov, všetko sa to deje cez víkendy a zamestnávateľ nič nezohľadňuje, lebo nemá financie na podporu takýchto aktivít, hoci ich schvaľuje;
- náročné je udržať motiváciu učiteľov aplikovať NFV; možné rýchlejšie vyhorenie učiteľov aplikujúcich NFV ako pri učiteľoch využívajúcich klasické vzdelávacie metódy;
- nutné je dodatočné finančné zabezpečenie;
- teraz je málo priestoru v školskom vzdelávacom programe;
- nesúlada s požiadavkami a školským vzdelávacím programom;
- NFV nie je aktuálne zavedené v legislatíve”.

Validita neformálneho vzdelávania

48% učiteľov v dotazníkovom prieskume uviedlo, že validita NFV nie je problémom pri jeho (ne)využívaní, ale aj tu existujú dôvody, prečo NFV v školskom vzdelávacom systéme nemá pevné miesto:

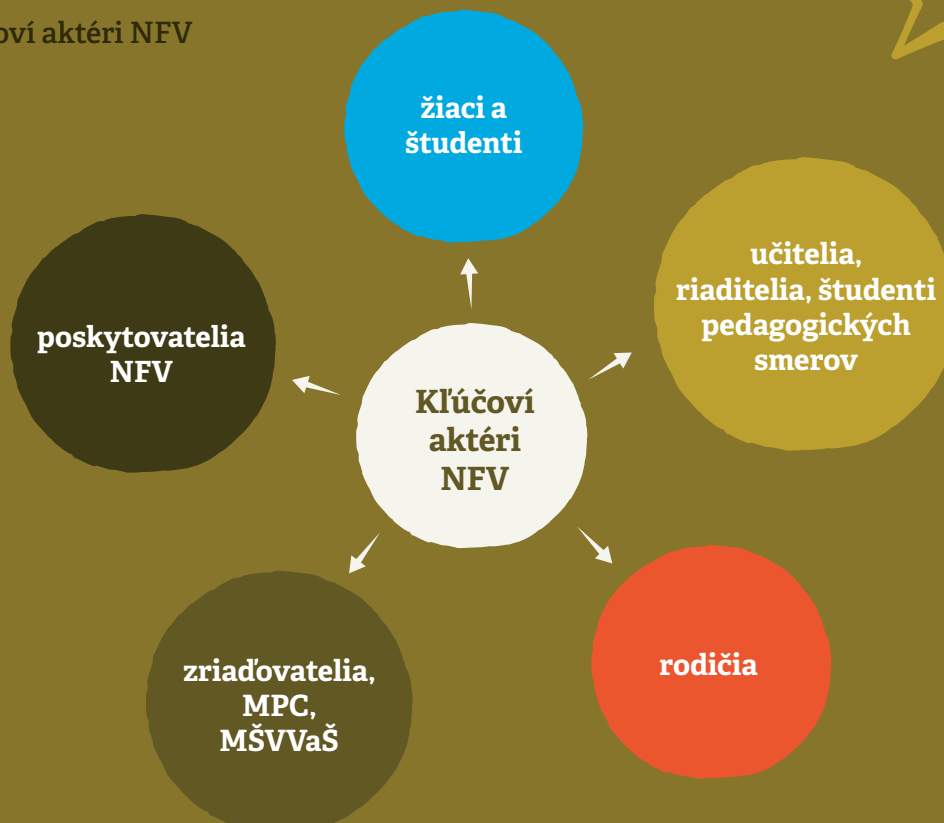
a) **Kultúrno – spoločenské** – Formálnemu vzdelávaniu „na papieri“ sa stále prikladá oveľa väčšia vážnosť, chýba informovanie a osveta v oblasti celoživotného vzdelávania, napriek tomu, že trh práce sa už mení a dôraz na prijímacích pohovoroch sa začína klásť aj na zručnosti a postoje, ktoré rozvíja práve NFV, môžeme konštatovať nedostatočný záujem i pripravenosť kľúčových aktérov.

b) **Formálno-inštitucionálne** – Neexistuje podpora „zhora“, malá pozornosť sa venuje systému validácie NFV v oblasti metodiky či legislatívy z národnej úrovne.

Analýza poukázala na to, že **iniciatíva zdola za vytvorenie väčšieho priestoru pre NFV je aktuálne hlasnejšia ako opatrenia prichádzajúce z vyšších úrovní**. V procese zmeny je **práca kvalitných pedagógov nenahraditeľnou**. Ich kritická masa a vhodné podmienky vedú spolu vytvoriť správnu kombináciu formálneho a neformálneho spôsobu vzdelávania, ktorá sa stane v realite základných a stredných škôl v regióne východného Slovenska skutočnosťou.

Ako zmeniť veci k lepšiemu?

Obrázok 8: Kľúčoví aktéri NFV

Odpovedať na otázku ako zmeniť veci k lepšiemu v problematike, ktorá priamo zasahuje viacerých aktérov je pomerne komplikované. Najúčinnšie by bolo, ak by každý aktér prevzal svoj diel zodpovednosti a realizoval aktivity, na ktoré má priamy dosah.

Žiaci a študenti

Pri tejto skupine je nevyhnutné podotknúť, že žiaci a študenti sú skôr koncoví užívatelia výhod NFV, ale svojou aktivitou môžu významne napomôcť k zmene v kvalite vzdelávania.

Odporúčania:

- Poskytovatelia NFV môžu cez ponuku pre školské organizácie, napr. študentské parlamenty a žiacke školské rady, šíriť osvetu medzi študentmi. Prostredníctvom študentských lídrov môžu komunikovať, aby sa vytváral v školách dopyt po NFV. V ideálnom prípade sa stáva, že samotní študentskí lídri sú absolventi rôznych programov NFV a ich misia vo formálnom vzdelávacom systéme je o to presvedčivejšia.
- Študentskí lídri a študentské organizácie by mali aktívne vyvíjať tlak na vedenie škôl, aby sa oblasti NFV venovala systematická pozornosť.
- Študentské rady by mohli osloviť úspešných absolventov škôl (alumni kluby), ktorí by cez osobné príklady zvýraznili potrebnosť celoživotného vzdelávania, vrátane NFV.

Učitelia, riaditelia, študenti pedagogických smerov

Učitelia boli už v príprave na primárny prieskum identifikovaní ako kľúčoví aktéri. 65% opýtaných uviedlo, že majú skúsenosť s organizáciami poskytujúcimi programy NFV a až 76,6% neidentifikovalo nijaké bariéry tejto spolupráce. 64,4% respondentov preferuje možnosť poskytnúť NFV v spolupráci s iným/i subjektom/i (externý poskytovateľ) v spolupráci so školou.

Opýtaní učitelia veľmi pozitívne ocenili priamu skúsenosť s NFV v niekoľkých rovinách:

a) účinky NFV

- skúsenosť s NFV pozitívne ovplyvnila vnímanie učenia žiakmi a študentmi;
- skúsenosť s NFV mala priame účinky aj na zúčastnených pedagógoch (dostali konkrétne nové inšpirácie, programy, motivuje ich to ďalej sa vzdelávať a rozvíjať sa).

b) zameranie

- preukázali sa dopady na komplexný rozvoj žiakov a študentov;
- rovnako tak pomohlo NFV lepšie chápať učivo klasických predmetov.

Pedagógovia predstavujú teda absolútne kľúčový článok v procese meniacej sa kvality vzdelávania a je nesporné, že túto skupinu nemožno posudzovať paušálne. Iné prieskumy zas ukázali, že *kvôli množstvu oblastí, za ktoré zodpovedajú, riaditeľom často nezostáva priestor na to najdôležitejšie – skvalitňovanie pedagogického procesu a riadenie ľudských zdrojov. Inými slovami, riaditelia dokážu zabezpečiť napríklad vytvorenie rozvrhu, no už zväčša nemajú kapacitu aktívne vstupovať do metodického a odborného poradenstva pre učiteľov.*

Odporúčania do budúcnosti ukazujú, že je veľmi dôležité, aby:

- riaditelia škôl vytvárali priestor na programy implementujúce NFV do klasického vzdelávacieho procesu a v prípade, že nepostačujú vlastné kapacity, aby sa otvárali možnostiam spolupráce s mimovládnyimi neziskovými organizáciami a platformami, ktoré majú v tomto smere skúsenosti;
- prebiehal otvorený dialóg medzi učiteľmi a riaditeľmi škôl o potrebách učiteľov v oblasti NFV, či už z podnetu vedenia škôl alebo samotných učiteľov;
- sa vytvárali interné motivačné mechanizmy na podporu aktívnych pedagógoch, ktorí inovujú proces výučby (interný motivačný program, benefity a pod.);

- otvárali túto tému osobne riaditelia aj v komunikácii so zriaďovateľmi a MPC; študenti pedagogických fakúlt mali možnosť už počas vzdelávania absolvovať tréningy NFV
- a osvojovali si ho ako súčasť programov celoživotného vzdelávania.

Jeden z výstupov tohto projektu boli aj pilotne realizované online workshopy o NFV pre študentov Pedagogickej fakulty Prešovskej univerzity v Prešove.

Rodičia

Z dotazníkového prieskumu u pedagógov vyplynulo, že až 58,7 % z nich vyjadrilo súhlas s tým, že rodičia sa nezaujímajú o využívané metódy vzdelávania na školách, 32,6% nevedelo na túto otázku odpovedať a len 8,7% nesúhlasilo. Interpretovať tieto výsledky v zmysle, že viac ako polovica opýtaných učiteľov uviedla nezaujímam rodičov o spôsob, akým vyučujú a viac ako 30% z nich pravdepodobne s rodičmi o tejto téme nekomunikuje, poukazuje na veľmi nešťastný postoj tých aktérov, ktorí v rannom veku rozhodujú o výbere škôl pre svoje deti.

Odporúčania:

V rámci úvah o praktických možnostiach zmeny tohto stavu sa ako jeden z nástrojov ukazujú rady škôl, kde majú svoje vážne zastúpenie rodičia. Je veľmi dôležité, aby sa rady škôl nestávali dôležitými len pri voľbách riaditeľov a pod., ale aby boli naozaj vnímané ako orgán, pre ktorý je dôležité venovať sa aj iným oblastiam, vrátane NFV.

Zriaďovatelia, MPC, MVVaŠ SR

Odporúčania:

Je veľmi dôležité, aby:

- sa zriaďovatelia v rámci optimalizačných procesov v sieti stredného školstva venovali aj otázkam kvality vyučovacieho procesu a vytvárali na to vlastné podporné mechanizmy (napr. osobitný fond pre školy využívajúce NFV a pod.);
- a zároveň tlmočili požiadavky v tejto oblasti na národnú úroveň.

Dôležitú úlohu tu môžu zohrať metodicko-pedagogické centrá ako istí mediátori a posilňovači zmien. Uchopenie tejto výzvy by malo významný dopad aj na ich terajšie fungovanie a budúcnosť.

S ohľadom na to, že súčasťou projektu je aj oblasť základného školstva, nemožno nespomenúť v tejto súvislosti rozdiely medzi veľkými (školami v mestskom prostredí) a malými (aj neplneorganizovanými, či školami pre žiakov zo znevýhodneného prostredia) školami vo vidieckom prostredí. Kým v mestách je dôležité otvárať tieto témy so zriaďovateľom aj v rámci vzájomnej konkurencie škôl, pri menších subjektoch je to skôr otázka vyspelosti celej miestnej komunity, ktorej by malo záležať nielen na fyzickej dostupnosti školy v ich obci, ale v prvom rade na kvalite vzdelávacieho procesu. Východné Slovensko je typické fragmentovanou sídelnou štruktúrou a veľkým počtom malých obcí, kde sa snažia miestne samosprávy niekedy za každú cenu udržať funkčnú základnú školu. O to viac by im malo záležať aj na kvalite pedagogického procesu a personálu (najmä ak tiež vychádza z miestnych zdrojov) a zriaďovateľ i vedenie školy by mali v tomto pôsobiť veľmi podporne. Mnohé takéto školy, pokiaľ využijú príležitosť, môžu ťažiť z komunitného prostredia a meniť spôsoby vyučovania veľmi flexibilne.

Osoby a organizácie angažujúce sa v oblasti NFV, poskytovatelia NFV

Okrem pedagógov predstavovala v celom riešení projektu táto skupina veľmi dôležitý zdroj informácií a podnetov. Z prehľadu subjektov vyplýva, že ide o rozrastajúcu sa skupinu aktérov s výbornými výsledkami (preto súčasťou projektu bolo aj vytvorenie neformálnej diskusnej regionálnej platformy Schola ludus 21, kde dochádza k výmene skúseností a možno časom aj silnejúcemu tlaku s konkrétnymi návrhmi na zmenu).

Odporúčania:

Je dôležité, aby izolovaní aktéri, projekty a aktivity komunikovali, prepájali sa a najmä vydržali. Potešiteľné je tiež to, že existujú školy, ktoré sa takýmto iniciatívam otvárajú. Nedostatkom je, že ide spravidla o externe financovaný projekt, ktorý pokiaľ skončí a nemá zabezpečené financovanie, nedokáže zabezpečiť udržateľnosť výsledkov. V tomto ohľade by školy mohli hľadať cesty a spôsoby, ako dobré praktiky podporiť ako udržateľné, napríklad aj cez trvalú implementáciu do konkrétnych predmetov. Len tak sa podarí preklenúť bariéru medzi svetom tradičného formálneho a neformálneho vzdelávania.

Koncepcia, ktorá sa už implementuje

Koncepcia vypracovaná v rámci projektu Schola Ludus 21 nie je typickou koncepciou. Jedným z jej atypických znakov je, že sa už v priebehu jej prípravy začala implementovať. V septembri 2019 vyhlásila Karpatská nadácia s podporou firmy T-Systems Slovakia, s.r.o. dva grantové programy, ktoré priamo reflektujú zistenia z analýzy projektu pod názvom [Škola budúcnosti](#) (rozpočet: 25 000 eur) a [Učiteľ/ka budúcnosti](#) (rozpočet: 7 000 eur). Žiadatelia, školy a učitelia, mohli získať maximálne 3000 eur v programe Škola budúcnosti a 1000 v programe Učiteľ budúcnosti. Zo 14 prihlásených učiteľov získalo podporu vo forme osobného grantu 9. Veľmi veľký záujem bol zaznamenaný v programe pre školy, kde sa prihlásilo až 52 základných škôl z regiónu východného Slovenska a podporených bolo nakoniec 11 projektov. Oba programy svojim nastavením priamo reagovali na výsledky analýzy, ktoré poukazyvali na nedostatočnú podporu tých jednotlivcov a organizácií, ktorí chcú meniť kvalitu vzdelávania práve cez inovatívne prístupy a NFV. Inú skúsenosť v oblasti NFV prináša unikátny program [MyMachine Slovakia](#), ktorý realizuje Karpatská nadácia od roku 2016.

Namiesto záveru

Koncepcia sa dokončovala v čase pandémie koronavírusu, ktorá bude mať vážne dopady na všetky oblasti spoločenského a ekonomického života. Zatvorením škôl na všetkých stupňoch vznikla situácia s množstvom otáznikov, ktorých jadrom sa stalo zabezpečenie výučbového procesu pre žiakov a študentov v karanténe.

Táto šoková terapia nielenže preverila pripravenosť školského vzdelávacieho systému na krízové situácie, ale zo dňa na deň postavila pedagógov a vedenie škôl pred nové výzvy.

Súčasný krízový stav je obrovskou príležitosťou pre všetkých kľúčových aktérov v oblasti neformálneho vzdelávania na angažovanie sa v tejto téme. Táto „čierna labuť“ totiž prináša stav, že školy zo dňa na deň riešia spôsoby, ako dostať výučbu z tried do obývačiek. Učitelia sú vystavení akútnej potrebe inej komunikácie, príprave materiálov a prechádzajú testom kreativity a vlastných didakticko-pedagogických zručností. Rodičia sú zrazu nútení zaujímať sa o to, čo a ako sa ich deti učia. MŠVVaŠ vidí „lesk a biedu“ nášho systému vzdelávania na základných a stredných školách v priamom prenose, vrátane technologickej (ne)pripravenosti či iných anomálií v podobe výpadku vzdelávania detí zo škôl pre deti zo znevýhodneného prostredia a pod. Organizácie venujúce sa neformálnemu vzdelávaniu podávajú pomocnú ruku všetkým, ktorí ju teraz naliehavo potrebujú. Práve tu sa opäť otvára hypotéza, že ak by školy mali väčšie skúsenosti s metódami NFV, ich reakcie na krízové situácie by mohli byť pohotovejšie, kreatívnejšie a predošlé skúsenosti by dávali väčší pocit istoty. Úplne osobitnou kapitolou sú školy pre žiakov zo znevýhodneného prostredia z marginalizovaných rómskych komunit, kde prakticky v súčasných karanténnych podmienkach nie je možné zabezpečiť výučbu alternatívnym spôsobom. Aj tu zareagovala Karpatská nadácia vytvorením krízového fondu a programom „[Škola napriek korone](#)“, ktorý poskytol rýchlu a účinnú pomoc iniciatívnym rodičom, učiteľom/učiteľkám, občianskym organizáciám a školám, ktoré sa usilovali riešiť situáciu „za pochodu“ a iniciatívne vytvárať aspoň dočasné podmienky, aby tieto deti úplne nestratili kontakt so školou.

Dnes možno konštatovať, že vzdelávací systém bude po pandémie koronavírusu iný. Veríme, že priateľskejší ku inovatívnym metódam vo vzdelávaní a priestor pre metódy NFV sa v školských triedach a učebniach otvorí viac ako kedykoľvek predtým. V rámci odpovede na hlavnú výskumnú otázku si tak dovoľujeme konštatovať, že NFV je s ohľadom na výzvy rozvoja spoločnosti a budúcnosti sveta práce vhodné pre intenzívnejšie implementovanie do formálneho vzdelávacieho systému, najmä z pohľadu komplexnejšieho rozvoja jednotlivca. To v konečnom dôsledku prispeje k zvýšeniu kvality vzdelávania na základných a stredných školách v regióne východného Slovenska. K otázke, či je to aj skutočne možné si dovoľíme podotknúť, že aktuálna situácia sa môže stať jedným z výrazných katalyzátorov reformy školstva, pretože zasiahla všetkých kľúčových aktérov a odhalila potrebu zmien viac ako kedykoľvek predtým. V rozumnej miere by sa úloha NFV v rozvoji kľúčových kompetencií jednotlivcov mala postupne stať očakávaným štandardom v celom vzdelávacom systéme. Dopady budú prínosom nielen pre skúmaný región východného Slovenska, ale pre celú globalizovanú spoločnosť.

Základné údaje o projekte:

Cieľ projektu:

- zmapovať situáciu v regióne, analyzovať ju a navrhnúť vhodnú koncepciu pre implementáciu prvkov neformálneho vzdelávania do formálneho vzdelávacieho procesu v inštitúciách zaradených do školskej siete;
- efektívne prepojiť existujúcich aktérov v oblasti vzdelávania a zabezpečiť potrebnú synergiu a spoluprácu;
- otvoriť diskusiu s odbornou i laickou verejnosťou s cieľom vytvoriť verejný tlak na príslušné inštitúcie, ktoré majú kompetenciu o týchto veciach rozhodovať.

Hlavná aktivita: participatívne vypracovanie koncepcie zameranej na možnosti a formy začleňovania neformálneho vzdelávania do formálneho vzdelávacieho procesu s odporúčaniami pre relevantných aktérov

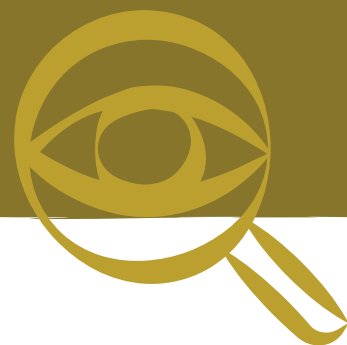
Trvanie projektu: jún 2018 – júl 2020 (26 mesiacov)

Prijímateľ projektu: Karpatská nadácia

Miesto realizácie projektu: KSK, PSK

Rozpočet projektu: 273 284,03 Eur

Kód projektu: 314011K843

Project Summary

The Schola Ludus 21 project was focused on the role of non-formal education within the system of formal education in the region of Eastern Slovakia. One of the key project outputs is a Concept of Interconnecting Formal Education System with Non-formal Education. Apart from an analysis of the existing barriers to the proposed interconnection, it offers a list of recommendations for the key stakeholders. Non-formal education is in terms of the project terminology understood as voluntary learning that exists independently of the formal system. Its goal is to build and develop the key competencies (knowledge, skills and attitudes) of an individual while using mostly experiential learning methods and tools. Through secondary and primary research the project searched answers to the principal research question whether non-formal education is appropriate and feasible to enhance quality of education in primary and secondary schools in the targeted region. The project survey has proved the hypothesis that non-formal learning methods develop the overall personality of an individual more effectively than traditional educational approaches. 93% of the addressed teachers would appreciate more information on non-formal education and would like to implement them into the teaching process. 86% of teachers would like to get trained in non-formal teaching methods. The survey also revealed that the public demand for a more intense integration of non-formal and formal education is rather weak. It is caused by a very low public awareness and knowledge of the subject as it is also by a little transparent system of governance of the regional schools or insufficient financial and motivational support. The project implementation has resulted in a recognizable direct impact. The Carpathian Foundation reflected the interim project outputs and in collaboration with its partner T-Systems Slovakia opened 2 new grant programs: School of the Future and Teacher of the Future. Hence, as an immediate reaction to the corona virus pandemics and its devastating impact on the education process an Emergency Grant Program and an urgent call entitled School Despite Corona was opened. The Schola Ludus 21 project results added an inspiring discourse to the topic and they may serve as an incentive for the future desirable changes.